

بسته پیشنهادی سیاست‌های تأمین سوخت و حمایت از تولید

(پیشنهاد سیاستی برای زمستان ۱۴۰۵) - خانه صنعت، معدن و تجارت ایران

مقدمه: تحلیل ابعاد ناترازی گاز و ضرورت تبیین وضع موجود

پایداری فعالیت‌های تولیدی و صنعتی به عنوان موتور پیشران اقتصاد کشور، به طور مستقیم به امنیت تأمین انرژی، به‌ویژه گاز طبیعی، وابسته است. ارزیابی دقیق تراز گاز کشور نشان می‌دهد که چالش کمبود انرژی در ایران از یک دغدغه فصلی ساده به یک بحران ساختاری تعمیق یافته است. ۲۳ پالایشگاه گاز کشور روزانه به طور میانگین حدود ۸۵۰ میلیون مترمکعب گاز شیرین به شبکه تزریق می‌کنند، اما در روزهای اوج سرما، مصرف بخش خانگی و تجاری با جهشی ناگهانی به ۴۶ تا ۵۰ درصد کل گاز کشور (معادل ۶۰۰ تا ۷۰۰ میلیون مترمکعب در روز) میرسد. در این میان، استان‌های انتهایی خطوط انتقال (سرشاخه‌ها) به‌ویژه در شمال و شمال شرق کشور (خراسان، گلستان و مازندران) بیش از سایر نقاط در معرض افت شدید فشار قرار می‌گیرند.

این شبکه سراسری پیش از این نیز با ناترازی ساختاری روزانه ۲۰۰ تا ۲۵۰ میلیون مترمکعب مواجه بود. با این حال، آسیب‌های وارده به پالایشگاه‌های پارس جنوبی و از دست رفتن موقت ۲۳۰ میلیون مترمکعب از ظرفیت تولید روزانه، این شکاف را به طور ناگهانی تعمیق کرده است. حتی با فرض بازگشت ۱۰۰ میلیون مترمکعب از این ظرفیت با تکیه بر پروژه‌های فورس‌ماژور، پتانسیل کسری شبکه در ماه‌های آذر، دی و بهمن همچنان در محدوده ۳۰۰ تا ۳۳۰ میلیون مترمکعب در روز سنگینی خواهد کرد. رقمی که معادل حدود نیمی از کل تقاضای واقعی کشور در شرایط اوج سرما است. در این وضعیت، سهمیه گاز صنایع بزرگ (با نیاز واقعی روزانه حدود ۲۴۰ میلیون مترمکعب) به ۱۶۱ میلیون مترمکعب در روز تقلیل می‌یابد. این کاهش شدید سهمیه، خسارات سنگینی به صنایع پتروشیمی، فولاد و سیمان وارد می‌سازد و واحدهای متانولی و اوره‌ساز را که گاز در آن‌ها نقش خوراک اولیه را دارد، احتمالاً با توقف‌های یک تا دو ماهه روبه‌رو می‌کند.

برای جلوگیری از تبدیل این توقف‌های ناخواسته به نكول، تعدیل نیرو و تعطیلی پایدار بنگاه‌ها، متن زیر عیناً چارچوب پیشنهادی اجرایی و قانونی پکیج حمایتی را تبیین می‌کند.

تصمیم اصلی مورد درخواست چیست؟

تصویب برنامه‌ای مشترک برای کاهش توقف تولید ناشی از محدودیت انرژی، با راهبری معاون اول رئیس‌جمهور، مسئولیت تخصصی وزارت نفت در تراز سوخت و مسئولیت وزارت صمت در استمرار تولید و ثبت آثار محدودیت ناشی از آن، مورد تقاضاست. ترجیح آن است که هماهنگی در ساختار موجود انجام شود و از ایجاد تشکیلات دائمی موازی اجتناب گردد.

مسئله و مبنای برنامه‌ریزی:

ریسک قابل پیش بینی از همزمانی رشد تقاضای گرمایش، ناترازی انباشته، محدودیت انتقال و آثار آسیب تأسیسات تولید و فرآوری ناشی می‌شود. گزارش وزارت نفت بازتاب یافته در شانا از بازسازی و جبران بخشی از کاهش ظرفیت خبر می‌دهد. در این پیشنهاد، هیچ رقم تأیید نشده‌ای برای کسری روزانه یا ظرفیت باقیمانده برای تعیین مبنای تخصیص اعتبار نیست و ضرورتاً وزارت نفت باید داده روز را ارائه کند. سناریوی احتمالی قطع ۴۵ روزه صرفاً برای آزمون آمادگی است و به معنی تجویز قطع یا محروم کردن مشمولین قطع و محدودیت در طی دوره های کوتاه‌تر، از شمول حمایت نیست.

اطلاعات و برنامه‌هایی که باید پیش از اوج سرما تهیه شده و آماده باشد از این قرارند:

۱. تراز منطقه‌ای گاز و سوخت مایع در سه سناریوی زمستان معمولی، سرد و بسیار سرد، با تفکیک عرضه قطعی از عرضه مشروط.
۲. فهرست واحدهای ضروری و تعیین حداقل انرژی ایمن هر واحد، همراه با برنامه کاهش بار جهت اطلاع‌رسانی به موقع.
۳. سهمیه، قیمت حمایتی، موجودی و مسیر تجدید ذخیره سوخت جایگزین برای واحدهای واجد شرایط.
۴. بسته حمایت بانکی، مالیاتی، بیمه‌ای و خدماتی متناسب با مدت و شدت محدودیت احراز شده.
۵. برنامه تولید پیش‌دستانه، ذخیره کالا و تعمیرات زمستانی توافقی.
۶. پیوست مالی، مجوزهای لازم و داشبورد گزارش‌دهی هفتگی با تعیین مسئول پاسخگو.

مبنای حقوقی و محدوده تصمیمات دولت بر مبنای قوانین و مقررات:

ماده ۲۵ قانون بهبود مستمر محیط کسب و کار بر اولویت‌ندادن به قطع خدمات تولید و پیش‌بینی جبران خسارت تأکید دارد و تبصره نخست آن برای رفع خطر جانی ناشی از قطع خدمات گاز واحدهای مسکونی، اختیار اضطراری محدود و قابل تمدیدی برای شورای تأمین استان پیش‌بینی کرده است. آیین‌نامه اجرایی مربوطه نیز شرایط قراردادی، اطلاع قبلی در محدودیت قابل برنامه‌ریزی و اعلام حداقل خدمات مورد نیاز واحدهای آسیب‌پذیر را مشخص نموده است. البته تجربه نشان داده که این احکام را نباید به عنوان تضمین عدم قطع یا پرداخت خودکار همه خسارت‌ها تعبیر کرد.

در این روند باید معاونت حقوقی ریاست جمهوری با همکاری دستگاه‌ها پیش از تصویب نهایی، متن تنقیح‌شده مقررات، استثنایا و حدود اختیارات را تطبیق دهد. حمایت اضطراری پیشنهادی، مطالبه خسارت قراردادی و اصلاح قانون، سه مسیر جداگانه‌اند که باید پیش‌بینی شوند. ایجاد معافیت مالیاتی، حذف حقوق مالی یا تعهد بودجه‌ای خارج از اختیار اجرایی، باید با کسب مجوزهای لازم از مراجع ذیصلاح انجام شود. موارد نیازمند قانون نیز باید در بسته تقنینی مستقل ارائه گردد.

در این پیشنهاد تقدیمی، موارد مهمی که باید در دستور کار قرار گیرد از قرار زیر هستند:

۱- افزایش تولید و عرضه قابل اتکا و کاهش مصرف

با اولویت دادن و سرعت بخشی به اقداماتی که پیش از اوج سرما، صرفه جویی یا تولید و عرضه واقعی ایجاد می کنند در ضمن حفظ روال جاری پروژه های در دست اجرا، باید زمانبندی تحقق و میزان انرژی در دسترس در زمان مورد نظر را محاسبه کرد. این اقدامات را در این مسیر باید مورد نظر قرار داد.

۱-۱- بازسازی و پایداری شبکه

وزارت نفت ظرف هفت روز فهرست پروژه های احیای ظرفیت آسیب دیده را با حجم گاز قابل بازگشت، موعد بهره برداری مرحله ای، قطعه بحرانی و نیاز نقدینگی ارائه کند. اولویت تخصیص منابع با پروژه هایی باشد که در زمان کمبود بیشترین گاز قابل تحویل را فراهم می کنند. تأمین قطعات، ترخیص قانونی تجهیزات، تسویه مطالبات مؤثر پیمانکاران و استفاده از سازندگان داخلی با حفظ دقت و مراقبت از کیفیت و اصول ایمنی تسریع شود.

همزمان، تعمیر تأسیسات سالم، رفع نشتی، آمادگی ایستگاه های تقویت فشار و برنامه برداشت از ذخیره گاه ها پیگیری شود. افزایش تولید تنها وقتی در تراز منظور شود که امکان فرآورش و انتقال آن نیز احراز شده باشد. وزارت نیرو برنامه مصرف سوخت نیروگاهی را هماهنگ کند تا جابه جایی کمبود میان شبکه برق و گاز، تولید را دوباره متوقف نکند.

۱-۲- کاهش مصرف شهری و خانگی همراه با جلب همراهی و مشارکت عمومی

وزارت نفت و وزارت نیرو، با همکاری وزارت کشور و رسانه های عمومی، برنامه تنظیم دمای فضا، سرویس وسایل گرمایشی، کنترل ساعات موتورخانه ها و کاهش مصرف غیر ضروری برق را اجرا کنند. ساختمان های دولتی و عمومی در اولویت ممیزی و اصلاح قرار گیرند. پاداش خانوارها بر کاهش مصرف متناسب با دمای هوا و اقلیم مبتنی باشد. خانوارهای کم درآمد، سالمند یا دارای نیاز ویژه نباید برای حفظ گرمایش ضروری جریمه شوند.

برای جایگزینی بخاری، پکیج و دیگ فرسوده، نصب کنترل هوشمند و عایقکاری سقف، دیوار و پنجره، ترکیبی از تسهیلات کم بهره، خرید اقساطی، کمک هدفمند به خانوارهای کم درآمد و بازپرداخت از صرفه جویی پیشنهاد می شود. حمایت نیز به تجهیز استاندارد، نصب تأیید شده و خروج وسیله فرسوده از چرخه مصرف مشروط باشد.

۱-۳- نوسازی صنعتی و معدنی با اختصاص یارانه مبتنی بر نتیجه

وزارت صمت باید همزمان با ترغیب واحدهای تولیدی به اجرای برنامه فوری و کوتاه مدت تنظیم مشعل، عایقکاری، رفع هدر رفت سوخت، نشتی بخار و هوای فشرده و بازیافت حرارت، برنامه های سرمایه بر نوسازی، خط تولید، کوره ها، جایگزینی فناوری فرآوری و ناوگان معدنی را پیگیری و تشویق کند. اجرای اقدامات لازم برای ممیزی انرژی باید راهکارها و خط مبنای انرژی به ازای محصول با کیفیت ثابت را الزامی نموده و البته در این اقدامات، تعطیلی خط یا کاهش تولید، صرفه جویی قابل پاداش تلقی نشود.

مشوق پیشنهادی	کاربرد و شرط اجرا
تسهیلات، لیزینگ و ضمانت اعتباری	اولویت بنگاه کوچک و پروژه سریع الاثر - ارزیابی فنی، سهم آورده و بازپرداخت روشن
بارانه سود و کمک هزینه ممیزی	پرداخت در سقف اعتبار مصوب - سهم بیشتر برای اصلاحات کم هزینه و قابل سنجش
اعتبار مالیاتی	اعمال در حدود مجوز موجود - ارائه پیشنهاد قانونی برای موارد خارج از اختیار
قرارداد خدمات انرژی و گواهی صرفه جویی	راستی آزمایی مستقل، تعیین خریدار/متعهد پرداخت و جلوگیری از پرداخت تکراری

تسهیل ورود تجهیزات ضروری فاقد تولید داخل باید با رعایت ضوابط انجام شود. تبدیل گرمایش به برق نیز منوط به بررسی بازده کل زنجیره و ظرفیت شبکه است. اختصاص مشوق ها برای توسعه ظرفیت ساخت محصولاتی از قبیل مشعل، بخاری، مبرد، الکتروموتور، لوازم خانگی با رعایت اصول و استانداردهای بهینه سازی مصرف انرژی از جمله اقدامات مهم تلقی می شود.

۲- تخصیص هدفمند سوخت و آماده سازی تولید:

در این بخش توجه به محصول و نقش آن در زنجیره تأمین جدای از عنوان رشته صنعتی یا محل استقرار دارای اهمیت است.

گروه	معیار و نمونه	ترتیب پیشنهادی تأمین
الف: استمرار حیاتی	نان، لبنیات تازه، کشتارگاه و فرآورده گوشتی روزانه؛ دارو و اقلام حیاتی؛ حلقه های ضروری بسته بندی و زنجیره سرد	حفظ حداقل تولید لازم برای نیاز روزانه - تأمین سوخت پشتیبان سازگار و پایش موجودی بازار
ب: ایمنی و فرآیند حساس	تهویه و آبکشی معدن؛ خطوطی که خاموشی ناگهانی آنها خطر جانی یا آسیب سنگین ایجاد می کند	تضمین حداقل انرژی ایمن - کاهش تدریجی و برنامه خاموشی / راه اندازی مصوب فنی
پ: گلوگاه زنجیره تأمین	مواد اولیه و قطعه حیاتی نیروگاه، بیمارستان، صنایع ضروری یا زیرساخت	تخصیص بر پایه سفارش و وابستگی احراز شده - اعمال محدودیت هماهنگ با پایین دست
ت: تولید قابل انتقال در زمان	کالای ماندگار با امکان انبارش و بدون نقش گلوگاهی در دوره کمبود	افزایش تولید پیش از اوج - ذخیره کالا و کاهش بار توافقی یا تعمیرات زمستانی

در این رویه گروه ها می توانند همپوشان باشند و باید حداقل انرژی ایمن، مستقل از رتبه اقتصادی واحد بررسی شود. همه صنایع غذایی الزاماً ناچار به تولید به روز نیستند. وزارت صمت با همکاری جهاد کشاورزی، بهداشت و تشکلهای فهرست اولویت ها را ظرف ده روز تعیین و هفتگی بر اساس موجودی، نیاز بازار و محدودیت شبکه اصلاح کند. امکان اعتراض مستند واحدها برقرار باشد.

۲-۱- سوخت جایگزین و ذخیره پیش از سرما

ضرورت دارد که شرکت ملی پالایش و پخش فرآورده های نفتی با هماهنگی وزارت صمت، تقاضای گازوئیل و mazut را با تراز واقعی پالایش، ذخایر و نیاز حمل و نقل و نیروگاهها تطبیق دهد. mazut صرفاً برای واحد دارای فناوری سازگار و مجوز محیط زیستی تخصیص یابد.

مصرف گاز به عنوان خوراک فرآیند و ماده اولیه از گاز مصرفی تحت عنوان سوخت تفکیک شود و باید توجه داشت که جایگزینی سوخت مایع برای همه واحدها امکان پذیر نیست.

قیمت حمایتی بر مبنای هزینه انرژی مفید تحویلی، با لحاظ حمل و تفاوت بازده، تعیین شود. یارانه پیشنهادی از تفاوت مثبت هزینه تأیید شده سوخت جایگزین و هزینه سوخت عادی، در سقف مصرف مجاز و اعتبار مصوب محاسبه گردد. هزینه تجهیز مخزن ذخیره سازی باید جداگانه بررسی شود تا دوباره پرداخت نشود. مسیر تخصیص سهمیه، تحویل و تجدید ذخیره برای هر واحد مشخص باشد.

تأسیسات ذخیره سازی باید تأیید ایمنی، محیط زیست و بیمه متناسب داشته باشند. ذخیره لازم بر اساس مصرف حیاتی روزانه، مدت تجدید تأمین و ریسک انسداد راه تعیین شود. ایجاد مخزن و خدمات مشترک شهرکی در صورت صرفه فنی مجاز باشد. وزارت نفت و شرکت شهرک های صنعتی امکان تفکیک مشترکان ضروری در شبکه مشترک را بررسی کنند.

۲-۲- تولید پیشدستانه و تعمیرات توافقی

پیش از دوره اعمال محدودیت میتوان ترتیبات افزایش تولید و ذخیره سازی محصولات را برای کالای دارای ماندگاری بالا پیش بینی کرد و به همین منظور باید سرمایه در گردش، مواد اولیه، انبار، برق و گاز و شیفته اضافی مورد نیاز به طور همزمان فراهم شود تا ذخیره موجودی کالا بر پایه سفارش و برنامه عرضه در آینده تأمین گردد.

در دوره کمبود انرژی میتوان با اغتنام فرصت با اختصاص مشوق برای واحدهای تولیدی اقدامات مربوط به تعمیرات و نگهداری و اورهال خطوط تولید به انجام رسد. به طور همزمان میتوان دوره های آموزش حین خدمت ارتقای مهارتی کارکنان شاغل را با تخصیص یارانه هزینه های آموزشی تدارک دید.

۳- حمایت جبرانی و حفظ توان تداوم تولید و نقدینگی بنگاه

اقدامات زیر با هدف جلوگیری از تبدیل توقف موقت ناشی از محدودیت انرژی به نکول، تعدیل نیرو، توقف بلند مدت یا تعطیلی دایم و پایدار پیشنهاد می شود:

۳-۱- دامنه حمایت و نحوه فعالسازی:

پوشش این حمایتها صرفاً شامل واحد صنعتی یا معدنی دارای مجوز است که قطع، کاهش تحویل یا افت فشار انرژی مؤثر بر تولید آن با داده های معتبر و مدارک فنی احراز شود.

نکاتی که باید مورد توجه باشد از این قرار است که کاهش داوطلبانه بار در قرارداد مشخص، از محدودیت اجباری تفکیک گردد. کاهش فروش ناشی از رکود یا بدهی سابق، به تنهایی مبنای حمایت این بسته نباشد. برای جبران خسارت غیرمستقیم زنجیره ای، احراز رابطه علت و معلولی و دقت به جلوگیری از مطالبات تکراری ضروری است.

پیشنهاد می شود دوره حمایت، برابر مدت توقف مؤثر احراز شده، به علاوه حداکثر ۳۰ روز تنفس پس از بازگشت پایدار تولید باشد. مدت و شدت کاهش جزئی، با نسبت اثر آن بر فعالیت تعدیل شود. این قاعده پیشنهادی پس از برآورد مالی تصویب گردد. حمایت از محدودیت کوتاه تر از ۴۵ روز نیز برقرار باشد و برای وقفه طولانی تر، تصمیم تمدید با منبع مالی مشخص اتخاذ شود.

حوزه	تصمیم حمایتی پیشنهادی
بانکی	انتقال اقساط سررسیدشونده دوره مشمول به انتهای جدول بازپرداخت - عدم تحمیل سود جدید، وجه التزام و کارمزد اضافی بابت دوره تنفس - جبران هزینه قانونی بانک از اعتبار مصوب، بدون سرمایه‌ای کردن آن در بدهی بنگاه
اعتبار و وثایق	جلوگیری از اثر منفی تأخیر مشمول بر اعتبارسنجی و توقف اقدام اجرایی مربوط به همان اقساط، پس از مجوز لازم (بدهی و جرایم تخلف پیشین تحت قواعد مستقل باقی بماند)
مالیات و بیمه	تقسیم/استمهال مطالبات سررسیدشده دوره مشمول و بخشودگی جرایم مرتبط در حدود مجوز - استمرار پوشش کارکنان با تعیین تأمین مالی - تکلیف ارسال اظهارنامه و فهرست بیمه جداگانه روشن شود
قبوض و خدمات	تقسیم مطالبات دوره محدودیت - بازبینی هزینه‌های ثابت و قراردادی خدمت تحویل نشده - جلوگیری از قطع ناشی از بدهی مشمول حمایت طبق ضابطه مصوب
اشتغال و راه اندازی	تسهیلات کوتاه‌مدت مزد و سرمایه در گردش - کمک هدفمند حفظ شغل و هزینه راه‌اندازی تأییدشده، مشروط به حفظ نیروی کار و گزارش هزینه‌کرد انجام شود.

۲-۳- رسیدگی سریع به تقاضاها و مشکلات با قابلیت اعتراض

به منظور تسریع در رفع مشکلات احتمالی تولیدکنندگان در اثر این محدودیتها، وزارت صمت ظرفیت ستاد تسهیل و رفع موانع تولید را برای رسیدگی خارج از نوبت و با سریعترین زمان ممکن به منظور امهال و حذف جرایم و دیرکرد و پرداخت علی‌الحساب به کار گیرد.

۴- تأمین انرژی از محل قراردادهای خارجی و کاهش وابستگی نیروگاهی

با توجه ظرفیت‌های قابل توجه در قراردادهای بین‌المللی قبلی با همسایگان که به منظور فروش یا سوآپ و ترانزیت برق و گاز منعقد شده است، میتوان به نسبت هر کشور و هر قرارداد راهکارهایی برای تأمین نیاز داخلی تدبیر کرد. پیشنهادات زیر در این خصوص است:

۱-۴- گاز ترکمنستان: خرید و استفاده از ظرفیت ایجاد سوآپ

میتوان ترتیبی فراهم کرد که وزارت نفت با همکاری وزارت امور خارجه، مذاکره برای خرید زمستانی گاز ترکمنستان را پیگیری کند. اگر در مذاکرات، ملاحظاتی نسبت به معامله دولتی مطرح شود، این مسیر می‌تواند مکمل و رافع محدودیت باشد. عدم تمایل قطعی و کلی فروشنده (ترکمنستان) به معامله دولتی را نباید حرف آخر فرض کرد. پیشنهاد می‌شود کنسرسیوم واجد صلاحیت بخش خصوصی با تجمیع تقاضای صنایع، با تأمین حمایت کامل از سوی دولت، قرارداد شفاف حمل و تحویل و تضمین پرداخت را فراهم و در این پروژه ملی مشارکت کند.

سابقه سوآپ گاز ترکمنستان به سواحل خلیج فارس یا ترکیه از مسیر ایران نشاندهنده وجود سازوکار مبادله است، اما به نظر میرسد که گاز دریافتی سوآپ، معادل منبع آزاد داخلی نیست. باید خرید افزوده، حق‌العمل قراردادی و تعهد تحویل به کشور ثالث جداگانه محاسبه شوند و تأمین خالص برای مصرف داخل پس از کسر تعهد تحویل به کشور ثالث در تراز منظور شود. ظرفیت زمستانی فروشنده، آمادگی خطوط و ایستگاه‌ها، کیفیت گاز، تضمین پرداخت و قواعد دسترسی به شبکه جزو مواردیست که باید احراز شوند. ضرورت دارد که وزارت نفت سازوکار و شرایط لازم برای واسطه‌گری و مداخله مثبت بخش خصوصی در این معامله را تسهیل و تسریع نماید.

۲-۴- تأمین LNG از کشور قطر: امکان‌سنجی محدوده امکانات و اقدامات مرحله‌ای

وزارت نفت ظرف پانزده روز امکان‌سنجی خرید، حمل، دریافت و امکانات و تجهیزات مورد نیاز برای بازگردانی LNG به گاز را برای متقاضیان دارای زیرساخت قابل احراز ارائه کند. این مطالعه باید پایانه دریافت یا مخزن تخصصی، حمل، تجهیزات مصرف، ایمنی، هزینه نهایی، پرداخت، بیمه و زمان قابل تحقق را مشخص کند.

وجود محدودیت برای صادرات فروشنده (قطر) در اثر تحولات اخیر منطقه الزاماً به معنی عرضه ارزان یا محموله در دسترس نیست. با توجه به گزارش‌های اختلال در تأسیسات و حمل قطر، تمایل طرف مقابل و موجودی قابل تخصیص باید مستقیماً استعلام و با انجام مذاکرات جدی و فشرده دیپلماتیک و اقتصادی پیگیری شود. خرید تنها در صورت احراز همزمان عرضه و زیرساخت و صرفه اقتصادی قابل توصیه است. اگر زنجیره مورد نظر پیش از اوج سرما آماده نمی‌شود، پروژه به برنامه میان‌مدت منتقل شود و با فرض تحقق آن در کوتاه مدت، نیاز کوتاه مدت برآورده شده تلقی نشود.

۳-۴- انعطاف فصلی در تعهدات ترکیه و عراق و پاکستان

وزارت نفت و وزارت امور خارجه پیشنهاد کاهش توافقی تحویل در اوج سرما و جبران در ماه‌های کم‌مصرف یا تأمین جایگزین را در ارتباط با کشورهای ترکیه و عراق و پاکستان بررسی کنند. ارزیابی باید نافذ بر قرارداد معتبر فعلی بوده و مبتنی بر وضعیت تمدید، آثار مالی، اعتبار تجاری و منافع طرفین باشد. هر توافق باید مقدار خالص قابل تخصیص به داخل و هزینه جبران آینده را روشن کند و نقض یکجانبه تعهدات پیشنهاد نمی‌شود، اما مذاکرات فشرده و قاطع برای حصول توافق بسیار اهمیت دارد.

۴-۴- مولدهای برق تجدیدپذیر و ارتقای بهره‌وری برق

وزارت نیرو پروژه‌های نیروگاه‌های خورشیدی و بادی نزدیک به بهره‌برداری را با رفع مانع اتصال و پرداخت قراردادی در اولویت قرار دهد. برای صنایع و شهرک‌های صنعتی، سرمایه‌گذاری مشترک و قرارداد خرید قابل اتکا تسهیل شود. کاهش واقعی مصرف گاز نیروگاهی بر اساس تولید تحویلی و نیروگاه و نه ظرفیت اسمی نصب‌شده جایگزین و سنجیده شود. طرح‌های بهبود بازده نیروگاه‌ها و کاهش تلفات انرژی نیز در برنامه یکساله قرار گیرند.

انرژی خورشیدی به تنهایی تأمین‌کننده انرژی شبه‌ای سرد نیست، اما می‌تواند شدت مصرف گاز در روز را کاهش دهد. ذخیره‌سازی، شبکه انتقال و منابع مکمل باید در این برنامه دیده شوند. صرفه‌جویی برق زمانی به آزادشدن گاز می‌انجامد که مصرف نیروگاه گازسوز را کاهش دهد. این اثر باید در تراز مشترک وزارتخانه‌های نفت و نیرو محاسبه شود. توسعه پایدار این ظرفیت‌ها مکمل اقدامات اضطراری زمستان محسوب می‌شود.

۵- برنامه عملیات اجرایی، منابع و پایش اقدامات

با توجه موارد پیشنهادی بالا، برنامه عملیات اجرایی، منابع و پایش اقدامات طی جدول زیر خلاصه سازی شده است (توضیح: همه مهلت‌های زیر پیشنهادی است و از تاریخ ابلاغ تصمیم دولت محاسبه می‌شوند):

اقدام	مسئول اصلی	مهلت	خروجی قابل تحویل
تراز سوخت و احیای ظرفیت	وزارت نفت	۷ روز	سناریوی منطقه‌ای، عرضه قطعی، پروژه‌های بازسازی اولویت‌دار و تقویم تحویل
گروه‌بندی تولید	وزارت صمت	۱۰ روز	فهرست ضروری‌ها، حداقل انرژی ایمن و برنامه اعلام محدودیت
تراز و توزیع سوخت مایع	وزارت نفت	۱۰ روز؛ پیش از اوج	تکمیل سهمیه هر واحد، مخزن مجاز، موجودی و برنامه تجدید تأمین
پیوست مالی	سازمان برنامه و بودجه	۱۰ روز	برآورد سه سناریویی، منبع و سقف اعتبار و موارد نیازمند مجوز جدید
بسته حمایتی	وزارت اقتصاد	۱۵ روز	با همکاری بانک مرکزی و وزارت کار - ضوابط بانکی، مالیاتی و بیمه‌ای پس از مجوز
صرفه‌جویی و نوسازی	وزارت نفت	شروع ۷ روز - برنامه ۳۰ روز	با همکاری نیرو و صمت - طرح سریع‌الاث‌ر و سبد سرمایه‌گذاری قابل سنجش
تأمین خارجی	وزارت نفت	۱۵ روز	گزارش مذاکره، گاز خالص قابل تحویل، هزینه و شرط تحقق
برق و تجدیدپذیر	وزارت نیرو	۳۰ روز - ادامه یکسال	ظرفیت آماده اتصال، تولید قابل اتکا و کاهش مصرف سوخت
گزارش اجرا	دبیرخانه: وزارت صمت	هفتگی در فصل سرد	محدودیت، موجودی کالا، حمایت پرداخت‌شده و اقدام اصلاحی

۵-۱- تأمین مالی اقدامات

پیوست مالی باید هزینه یارانه سوخت و حمل، تجهیز ذخیره، جبران هزینه تنفس بانکی، حمایت اشتغال، نوسازی و خسارت قابل پرداخت را بدون ابهام و با صراحت مشخص و جدا کند. برای هر ردیف، تعداد مشمول، مبنای محاسبه، سقف واحد، سهم دولت و بنگاه و زمان پرداخت تعیین شود. جمع اعتبار با احتساب همپوشانی و بدون دوباره‌شماری تهیه گردد. منابع پیشنهادی عبارتند از اعتبارات مصوب مرتبط و قابل تخصیص قانونی، منابع مجاز شرکت‌ها، تسهیلات با بازپرداخت مشخص و سرمایه خصوصی در قراردادهای بهره‌وری و کسری نیازمند اصلاح بودجه یا قانون که جداگانه به مرجع ذی صلاح ارائه شود.

سازمان برنامه و بودجه باید میان اعتبار موجود، اعتبار قابل جابه جایی قانونی و منبع صرفاً پیشنهادی تمایز بگذارد. درآمد آتی صرفه‌جویی یا وصول خسارت، پیش از تحقق و مجوز، منبع نقد قطعی تلقی نشود. دستگاه‌ها پیش از اعلام عمومی هر حمایت مالی، مجوز و سقف آن را تعیین کنند و بررسی تأمین مالی نباید اقدامات عملیاتی در اختیار دستگاه‌ها را معطل و متوقف سازد.

۲-۵- شاخص‌های پاسخگویی

شاخص‌های پاسخگویی به این ترتیب پیشنهاد می‌شود:

شاخص‌های هفتگی مورد پایش: گاز بازیابی شده واقعی: کسری منطقه‌ای، ساعات محدودیت و توقف تولید، پوشش حداقل انرژی واحدهای حیاتی، روزهای کفایت ذخیره سوخت و کالا، صرفه‌جویی تعدیل‌شده با هوا و تولید، تعداد شغل حفظ شده، مبالغ و زمان پرداخت حمایت و تعداد اعتراض حل‌شده را میتوان به عنوان شاخص‌های قابل توجه مورد پایش و پیگیری قرار داد.

در این پایش میتوان داده تجمیعی را منتشر کرد و اطلاعات تجاری و زیرساختی حساس حفاظت شود. ارزیابی نهایی هزینه اثربخشی ظرف ۳۰ روز پس از پایان دوره کمبود ارائه گردد.

حداقل اطلاعات درخواستی از بنگاه‌ها:

شناسه و مجوز فعالیت، شناسه اشتراک انرژی، محصول و ظرفیت، خط مبنای تولید و مصرف، زمان و نوع محدودیت با تأیید تأمین‌کننده، گزارش افت تولید و حداقل انرژی ایمن، بدهی و اقساط دوره مشمول، وضعیت اشتغال، امکان سوخت جایگزین و ظرفیت مخزن، هزینه‌ها و خسارت مستند، مبالغ دریافتی از بیمه یا سایر حمایت‌ها، و برنامه بازگشت به تولید. دریافت اطلاعات باید به موارد لازم محدود شده و از مطالبه دوباره داده موجود در سامانه‌های دولتی اجتناب شود.

پیوست شماره ۱. متن پیشنهادی برای اتخاذ تصمیم توسط دولت

متن قابل طرح برای بررسی حقوقی و مالی؛ بندهای مالی پس از احراز مجوز و تأمین اعتبار نهایی شوند

لایحه پیشنهادی دو فوریتی - ماده واحده:

بسته سیاستهای تأمین سوخت و حمایت از تولید در زمستان ۱۴۰۵

به منظور حفظ تأمین نیازهای ضروری مردم، کاهش خسارت محدودیت انرژی به تولید و صیانت از اشتغال در زمستان ۱۴۰۵، دولت باید تصمیم‌های زیر را در حدود صلاحیت قانونی اتخاذ و اجرا کند:

۱. هماهنگی اجرای برنامه‌های این بسته به معاون اول رئیس‌جمهور و پیگیری اجرایی و گزارش‌دهی آن به وزارت صنعت، معدن و تجارت محول میشود. وزارتخانه‌های نفت، نیرو، اقتصاد، کشور، تعاون، کار و رفاه اجتماعی، جهاد کشاورزی و بهداشت، سازمان برنامه و بودجه، بانک مرکزی و سازمان حفاظت محیط زیست حسب وظیفه همکاری و اقدام کنند. میبایست در این خصوص از نمایندگان تشکلهای تولیدی برای مشورت و پایش و همکاری در تدوین برنامه‌ها و انجام اقدامات دعوت به عمل آید.
۲. وزارت نفت با همکاری وزارت نیرو و وزارت صمت ظرف هفت روز، تراز منطقه‌ای تأمین سوخت با پیش بینی احتمالات مختلف وقوع شدت سرما و برنامه بازگشت مرحله‌ای ظرفیت آسیب دیده و تأمین نیاز را ارائه کند. عرضه مشروط به قراردادهای جاری یا تکمیل زیرساخت از عرضه قابل اتکا تفکیک شود. سهم تأمین نیروگاهی و صنعتی به صورت مشترک پایش گردد.
۳. وزارت صمت با همکاری دستگاه‌های تخصصی ظرف ده روز، فهرست محصولات ضروری، واحدهای گلوگاهی و حداقل انرژی ایمن برای هر واحد تولیدی را تهیه کند. شرکت‌های تأمین‌کننده، باید محدودیت قابل برنامه‌ریزی را با هدف اطلاع‌رسانی حداقل ۷۲ ساعت پیش از اجرا اعلام کنند. در وضعیت اضطراری، اطلاع‌رسانی فوری و ثبت دلیل و مدت انجام شود. این هدف پیشنهادی جایگزین حداقل‌های قانونی و قراردادی نمی‌شود.
۴. وزارت نفت، برنامه تأمین سوخت جایگزین واحدهای واجد شرایط، ذخیره‌سازی پیش از اوج و تجدید موجودی را تدوین و اجرا کند. مصرف مازوت باید منوط به سازگاری فنی و رعایت مجوزهای محیط‌زیستی باشد. پیشنهاد حمایتها نیز باید از تفاوت هزینه انرژی مفید، با سقف و منبع مشخص برای تصویب به هیأت دولت ارائه شود.
۵. وزارت امور اقتصادی و دارایی با همکاری بانک مرکزی، وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی و سازمان برنامه و بودجه، ظرف پانزده روز بسته استمهال و حمایت از اشتغال واحدهای دارای محدودیت احراز شده را ارائه کند. هدف بسته، جلوگیری از تحمیل سود، وجه التزام و کارمزد اضافی ناشی از دوره تنفس بر بنگاه است. نحوه جبران هزینه قانونی و موارد نیازمند قانون، جداگانه تعیین شود.

۶. سازمان برنامه و بودجه باید ظرف مدت ده روز، پیوست مالی برنامه را با تفکیک منابع موجود، منابع نیازمند مجوز و تعهدات احتمالی تهیه کند، به نحوی که دستگاه‌ها از ایجاد تعهد مالی فاقد مجوز و اعتبار خودداری کنند و اقداماتی که در حدود اختیارات و اعتبارات جاری قابل اجراست، همزمان آغاز شود.
۷. وزارت صمت مکلف است برنامه تولید پیشدستانه کالاهای قابل ذخیره و انتقال توافقی تعمیرات به دوره محدودیت را با همکاری تشکلات اجرا کند. برنامه باید تأمین مواد اولیه، سرمایه در گردش و انرژی شیف‌ت اضافی، ثبت موجودی و رعایت حقوق و بیمه کارکنان را پوشش دهد.
۸. وزارت نفت با همکاری وزارت امور خارجه، خرید ظرفیت اضافی گاز ترکمنستان را با مشارکت بخش خصوصی، امکان‌سنجی خرید LNG قطر و انعطاف خرید توافقی از محل سایر تعهدات فروش گاز و سوخت و برق به مشتریان خارجی نظیر ترکیه، پاکستان و عراق را بررسی و ظرف پانزده روز گزارش کند.
۹. وزارتخانه‌های نفت، نیرو و صمت، باید برنامه صرفه‌جویی عمومی، نوسازی تجهیزات و طرح‌های تجدیدپذیر آماده بهره‌برداری را با شاخص کاهش واقعی مصرف سوخت اجرا کنند. حمایت‌های سرمایه‌ای و مالیاتی پس از اخذ مجوز لازم اعمال شود.
۱۰. وزارت صمت سازوکار ثبت محدودیت، رسیدگی به درخواست حمایت و اعتراض را در بستر موجود فراهم کند. گزارش هفتگی اجرا به معاون اول رئیس‌جمهور ارائه شود. دوره عملیاتی این برنامه تا پایان اسفند ۱۴۰۵ پیش‌بینی می‌شود ولی رسیدگی به مطالبات ثبت‌شده ادامه می‌یابد و تمدید حمایت یا تعهد جدید، مستلزم تصمیم و تأمین مالی جداگانه خواهد بود.

پیوست شماره ۲ - مستندات و الزامات پرونده اجرایی

اسناد مورد نیاز پیش از تصویب نهایی:

- گزارش رسمی وزارت نفت از ظرفیت قابل اتکای تولید، فرآورش و انتقال در زمستان، برنامه احیای ظرفیت آسیب دیده و تراز سوخت مایع.
- فهرست واحدها و محصولات ضروری، حداقل انرژی ایمن و وابستگی زنجیره‌ها به تأیید دستگاه تخصصی
- پیوست مالی سه سناریویی با تعداد مشمولان، سقف حمایت، زمان پرداخت و مجوز هر منبع.
- نظر تطبیقی معاونت حقوقی درباره حدود اختیارات، مقررات نافذ، استثنای ماده ۲۵ و مسیر اصلاحات ضروری.
- گزارش محرمانه قراردادی تأمین خارجی شامل عرضه خالص، تضمین، انتقال، هزینه و موعد تحویل.